

Verslag eindexamenbespreking Nederlands 13 mei 2015

CSE 2015 vwo, eerste tijdvak

Het volgende verslag is de neerslag van een voorbespreking op 12 mei 2015 en de landelijke examenbesprekingen in Utrecht op 13 mei, waarbij meer dan zestig docenten Nederlands uit het hele land aanwezig waren. Het eindverslag is een synthese van de verschillende verslagen van de voorbespreking en de bijeenkomst in Utrecht. Het verslag kan daarom soms afwijken van het besprokene tijdens de bijeenkomst van woensdag. Een belangrijke opmerking vooraf: dit document vervangt het correctievoorschrift van het Cito niet en vult het ook niet aan. Het biedt alleen houvast bij de correctie van open vragen. Het officiële antwoordmodel van het Cito dient te allen tijde te worden gevolgd. Eventuele kritiekpunten ten aanzien van het eindexamen kunnen aan het CvTE worden gemeld.

Op www.examenblad.nl is een aanvulling gepubliceerd op het correctievoorschrift bij vraag 10 en 22: <http://www.examenblad.nl/examendocument/2015/1/nederlands-vwo/aanvulling-op-het/2015/vwo/f=/VW-1001-a-15-1-c-A.pdf>

Vooraf

Aanscherping norm

Op de bijeenkomst vertelde Freya Martin van het CvTE dat op hun website informatie is te vinden over het onderzoek dat heeft geleid tot aanscherping van de N-term. Het verslag is te vinden via: https://www.hetcvte.nl/item/overige_publicaties en is getiteld 'Verslag ijkingsonderzoek CE Nederlands VO 2014 aan de referentiesets en referentieniveaus taal'.

Samenvatvragen: woorden tellen

Wanneer een leerling aan het begin van zijn antwoord de vraag herhaalt, dan hoeven die woorden niet meegeteld te worden, zoals ook in vakspecifieke regel 3 staat. Het CvTE berichtte hierover het volgende:

“Open vragen met een samenvattend karakter en korte open samenvattingsvragen moeten bij de correctie hetzelfde worden behandeld als andere open vragen. Op deze vragen zijn de correctieregels voor open vragen van toepassing.”

Telegramstijl

Dit jaar wordt telegramstijl niet afgestraft, tenzij het antwoord er minder juist of zelfs fout door wordt. Suggesties hoe dit in komende examens wel meegewogen zou kunnen worden zijn welkom.

Eerste indruk van examen 2015

- Het examen was lang en de meeste leerlingen hadden de volle drie uur nodig. Sommige leerlingen kwamen in tijdnood en hebben vragen haastig moeten maken of zelfs niet gemaakt.
- Vragen weken erg af van voorbeeldexamen. Zo zaten er bijvoorbeeld geen argumentatieschema's in en ook geen echte samenvatopdrachten, terwijl die wel in het voorbeeldexamen zaten. Voordeel is dat daarmee het examen niet voorspelbaar is en dus minder verwordt tot het toetsen van 'trucjes'. Er is behoefte bij docenten aan meer voorbeeldexamens.
- Nog niet eerder juridische tekst gehad in een examen: verrassend, maar wel passend bij een examen.
- Groot verschil in moeilijkheidsgraad van de vragen: van erg pittig tot relatief makkelijk.
- Te vaak moest de leerling in meerkeuzevragen 'het minst slechte antwoord' kiezen. Dit is niet bevredigend.
- De optie van puntenaftrek bij woordoverschrijding wordt bevredigender gevonden door de vergadering dan de bonuspuntoptie.
- Het algemene oordeel luidt dat het een lastig examen was, dat wel op het niveau was dat bij het vwo past.

Deelscores

- Het extra punt dat te verdienen is door binnen het aantal woorden te blijven, mag niet als deelscorepunt worden gebruikt. Wanneer je bij een vraag 1 punt kunt verdienen met het antwoord en 1 bonuspunt op basis van het aantal woorden, is de score dus altijd 0 of 2.

De kern van een goed antwoord

Bij open vragen wordt in het antwoordmodel 'de kern van een goed antwoord' gegeven. Varianten die dezelfde semantische en pragmatische waarde hebben, zijn dus goed. **Zie ook paragraaf 2, Algemene regels, artikel 3.3 van het correctievoorschrift.**

Tekst 1 Het juk van de vrijheid

Vraag 3

Veel leerlingen antwoorden hier B. Alinea 12 geeft echter geen tegenstelling aan tussen individueel en collectief belang. Hoewel 'gedeelde vrijheid' niet de meest gelukkige formulering is, is dit toch het minst slechte antwoord.

Vraag 6

Volgorde van de elementen in de keuzemogelijkheden volgt niet noodzakelijk de volgorde in de tekst. Conclusie/aanbeveling zitten hier dicht bij elkaar. Omdat de zin 'Dat is een enorme vrijwillige beperking van onze vrijheid' echter duidelijk een beoordeling is, is B het minst slechte antwoord.

Vraag 7

Het was beter geweest wanneer hier expliciet was vermeld dat termen dubbel gebruikt kunnen worden.

Bij 3 is 'weerlegging' het juiste antwoord. De schrijver veegt de daarvoor gegeven tegenwerping van tafel met de verwijzing naar het internationaal onderzoek.

Vraag 10

Let op! Naar aanleiding van de examenbespreking is een aanvulling op het correctiemodel verschenen, zie <http://www.examenblad.nl/examendocument/2015/1/nederlands-vwo/aanvulling-op-het/2015/vwo/f=/VW-1001-a-15-1-c-A.pdf>

Opmerkingen:

- 'Schaduwkant' hoeft niet per se genoemd te worden.
- Als het antwoord begint met 'de schaduwkant van vrijheid/broederschap is', dan hoeft je die woorden niet mee te tellen. Zie 'Vooraf'.
- **Let op: er moet wel een logische oorzaak-gevolgrelatie worden gegeven.**

Opmerkingen bij bolletje 1:

- 'Helemaal' is geen noodzakelijk onderdeel van een antwoord. Verantwoordelijkheid mag echter niet afgezwakt.
- 'voor de keuzen in ons leven' is niet noodzakelijk, het gaat om de **verantwoordelijkheid die bij jezelf ligt**
- 'kan leiden' mag ook zijn 'leidt tot'

Bolletje 1, voorbeelden:

1. Vrijheid maakt ons verantwoordelijk voor onze keuzes: 1p

2. Een schaduwkant van vrijheid is dat die zo goed past bij de vrije markt: Op, omdat dit geen schaduwkant is.
3. Angst om verkeerde keuzes te maken: Op
4. De individualistische opvatting van vrijheid is dominant geworden: Op
5. De keuze van vandaag is de verplichting van morgen: Op
6. Je kan niets op anderen afschuiven: Op
7. Je kan niets op anderen afschuiven, je bent zelf to blame: 1p (hieruit spreekt duidelijk de verantwoordelijkheid)

Bolletje 2, voorbeelden:

8. Dit leidt tot winnaars en verliezers, vrijheid voor de sterksten, inperking van de vrijheid voor de zwakkeren: 1p
9. De schaduwkant van vrijheid is dat vrijheid ook stress en faalangst veroorzaakt. (bolletje 1) Zo ontstaat er angst om verkeerde keuzes te maken. Dit leidt tot uitstelgedrag. 1p: uitstelgedrag is van een andere orde dan 'ten onder gaan aan hun hoge verwachtingen'. Dus geen punten voor bolletje twee.

Voorbeelden van (deels) juiste antwoorden:

10. Te veel vrijheid zorgt voor een overvloed aan keuze, en dit zorgt voor stress en faalangst: 1p, 'verantwoordelijkheid' ontbreekt.
11. De schaduwkanten van vrijheid zijn volledige verantwoordelijkheid voor ons eigen bestaan en de keuzes die we maken. Dit kan leiden tot stress en faalangst. 2p
12. Vrijheid maakt ons verantwoordelijk voor onze keuzes, waardoor keuzes maken stressvol zou kunnen worden. 2p

Broederschap

Opmerking bij bolletje 3 en 4:

13. 'dwingend' is niet verplicht, zit al in 'conformisme'.
14. Als 'dwingend' en 'conformisme' niet zijn gebruikt, moet wel uit het antwoord blijken dat er iets van dwang/verplichting/niet zelf willen is, bijvoorbeeld: je moet je schikken naar.
15. 'kan leiden' mag ook zijn 'leidt tot'.
16. 'vijandigheid tegen buitenstaanders' is niet noodzakelijk, mits er een andere negatieve kwalificatie aan 'groepsvorming' wordt verbonden.

Voorbeelden van (deels) juiste antwoorden:

17. Te veel broederschap zorgt voor het buitensluiten van anderen, wat zorgt voor groepsvorming. 1p, omdat groepsvorming op zich niet negatief is.
18. De schaduwkant van broederschap is het ontstaan van dwingend conformisme. Deze schaduwkant kan leiden tot groepsvorming. 1p, want het tweede element ontbreekt.
19. Broederschap zou tot dwingend conformisme kunnen leiden. Hierdoor zou een vijandigheid tegen andersdenkenden kunnen ontstaan. 2p
20. De schaduwkant van broederschap is dat het leidt tot groepsvorming. Op, omdat groepsvorming niet per definitie negatief is.
21. Je moet je aanpassen aan de groep: 1p Let op: 'massa' ipv 'groep' is niet goed, 'meerderheid' wel.

Vraag 13

Sommige leerlingen leggen alleen maar uit dat de vrijheid als een last wordt ervaren. Het uitleggen van de titel betekent echter dat je een verband legt tussen de (paradoxale) titel en de tekst.

Bij bolletje 1 zijn alternatieve omschrijvingen van het individualistisch geïnterpreteerde vrijheidsbegrip ook juist, bijvoorbeeld: radicale vrijheid, maximale vrijheid, vrijheid wordt opgevat als 'bevrijd zijn van regels/bemoeizucht', etc.

Bij bolletje 2 is 'verantwoordelijkheid' in plaats van 'zelfverantwoordelijkheid' ook juist.

Bij bolletje 3 kan 'last ervaren' ook geparafraseerd worden als bijvoorbeeld 'druk ervaren'.

Verwijzingen naar het juk als de balans tussen vrijheid, gelijkheid en broederschap zijn niet juist. In de tekst wordt deze balans niet in verband gebracht met het balanceren van een juk op de schouders. Ook voor verwijzingen naar de uitdrukking 'het juk afwerpen' zijn te weinig aanwijzingen in de tekst.

Voorbeelden:

"Vrijheid is bevrijd zijn van regels en bemoeizucht van anderen, maar brengt ook verantwoordelijkheid met zich mee. Deze verantwoordelijkheid levert ook stress op bij het maken van keuzes. Vrijheid hebben kan daardoor als stressvol worden ervaren vandaar de titel: "Het juk van de vrijheid".

3 punten

"Terwijl vrijheid jou alle keuzes biedt, is het de verantwoordelijkheid voor die keuzes die vrijheid zwaar maakt"

3 punten, alle elementen uit het antwoordmodel komen hier, zij het beknopt, in terug.

"Vrijheid zorgt voor verantwoordelijkheden, en dat ervaart men als een last."

2 punten. Het eerste deel van het antwoordmodel is onvoldoende uitgewerkt.

"Deze tekst laat zien dat het radicale vrijheidsbegrip dat we in de jaren 60 ontwikkeld hebben, ons eigenlijk enorm beperkt, zodat we als het ware gebukt gaan onder hetgeen deze vrijheid ons oplegt (als een juk)."

2 punten. Het tweede deel van het antwoordmodel ontbreekt.

Vraag 15

Bij deze vraag is geen deelscore mogelijk, behalve wanneer een leerling het juiste antwoord geeft en het maximaal toegestane aantal woorden wordt overschreden.

In plaats van 'voorwaarde' is 'waarborg' ook goed.

Veel leerlingen antwoorden:

"De individuele ongelijkheid kan alleen worden gewaarborgd indien er sprake is van maatschappelijke gelijkheid."

Volledig juist, 2 punten

Ook juist:

"Maatschappelijke gelijkheid is een waarborg voor individuele ongelijkheid."

2 punten

"Individuele ongelijkheid is goed/mogelijk zolang die maar beschermd wordt door maatschappelijke gelijkheid"

2 punten, het woord 'zolang' geeft voldoende weer dat maatschappelijke gelijkheid een voorwaarde is.

"Maatschappelijke gelijkheid maakt behoud van individuele ongelijkheid mogelijk"

2 punten

Niet juist:

“Maatschappelijk gelijkheid en individuele ongelijkheid vormen samen de ideale gelijkheid.”

0 punten

“Maatschappelijke gelijkheid betekent gelijke kansen, individuele vrijheid leidt echt tot extremen.”

0 punten, gaat niet over individuele ongelijkheid

“Maatschappelijke vrijheid betekent niet dat elk individu gelijk moet zijn.”

0 punten

“Maatschappelijke gelijkheid is waardevol, maar moet samengaan met individuele ongelijkheid.”

0 punten (geen voorwaarde)

Vraag 18

Bij deze vraag is geen deelscore mogelijk, behalve wanneer een leerling het juiste antwoord geeft en het maximaal toegestane aantal woorden wordt overschreden.

Leerlingen moeten hier zien dat dit volgt uit het feit dat de Hoge Raad aan de vervolgvraag – of er sprake is van begunstiging – is toegekomen.

“Omdat de raad niet ingaat op deze vraag, maar gelijk kijkt naar de vraag of er sprake is van begunstiging.”

2 punten

“Omdat de Hoge Raad toekwam aan de vraag of de ongelijke behandeling werd veroorzaakt door een oogmerk van begunstiging.”

2 punten

“De Hoge Raad acht de gevallen gelijk omdat ze anders niet de vervolgvraag hadden opgesteld.”

0 punten, de vraag wordt behandeld, niet opgesteld.

Vraag 19

Bij deze vraag kan alleen voor een volledig juist antwoord dat het maximaal toegestane aantal woorden niet overschrijdt, drie punten worden gegeven. Voor deels juiste antwoorden kan maximaal één punt worden gegeven.

Opmerkingen bij bolletje 1:

De algemeen-maatschappelijke gelijkheid kan ook geparafraseerd worden als ‘sociaal-economische gelijkheid’, ‘gelijkheid in de samenleving’, etc.

Antwoorden als ‘economische gelijkheid’ of ‘(het bestrijden van) inkomensongelijkheid’ zijn te specifiek. Ook antwoorden zoals ‘Gelijkheid is in de hoofdtekst een voorwaarde voor vrijheid voor iedereen’ of ‘Gelijkheid is in de hoofdtekst het hebben van dezelfde rechten’ zijn onjuist.

Opmerkingen bij bolletje 2:

De gelijkheid in juridische zin kan ook geparafraseerd worden als ‘het gelijkheidsbeginsel’, ‘gelijkheid voor de wet’, ‘het begrip ‘gelijkheid’ zoals toegepast in gevallen die rechtens en feitelijk gelijk zijn’, etc.

Ook ‘gelijkheid als gelijke behandeling (van gelijke gevallen)’ is een juiste parafrase, maar alleen ‘gelijk behandelen’ (dus in de infinitiefvorm en zónder ‘gelijke gevallen’) is te algemeen omdat daarin de juridische connotatie van ‘gelijke behandeling’ onvoldoende aanwezig.

Voorbeelden:

“Gelijkheid gaat in tekstfragment 2 over vergelijkbaarheid voor het recht, in de hoofdtekst gaat het om maatschappelijke gelijkwaardigheid van individuen.”

3 punten

“In tekstfragment 2 is gelijkheid het gelijk behandelen van gelijke gevallen en in de hoofdtekst is gelijkheid een voorwaarde voor vrijheid.”

1 punt. Eerste deel over het tekstfragment is juist, tweede deel over de hoofdtekst is onjuist.

Tekst 2 – Digitaal panopticum

Vraag 20

r. 4-6 is niet goed als antwoord omdat de tegenstelling draait om de verwachting dat het individu een ultieme bevrijding zou ondergaan en dat dat niet is gebeurd. Ten aanzien van de politieke en economische verhoudingen is de tegenstelling veel minder duidelijk; er is wel degelijk het een en ander overhoop gehaald.

Vraag 21

De opmerking in het correctievoorschrift betekent dat verwachtingen specifiek moeten zijn, bijvoorbeeld: ‘verwachtingen ten aanzien van de mogelijkheden van het internet’.

‘enorm’ uit het eerste deel van het antwoordmodel is geen noodzakelijk element van het antwoord. Formuleringsen zoals ‘Het internet is enorm gegroeid’ of ‘groei van het web’ zijn ook juist.

In het tweede deel kan ‘zeggenschap van burgers’ ook geparafraseerd worden met formuleringsen zoals: ‘democratisch potentieel’, ‘politieke invloed (van burgers)’, ‘democratisch empowerment’, ‘democratie’, etc.

Voorbeelden:

“Ondanks de toename van info op het web hebben burgers niet meer zeggenschap en politiek empowerment dan vroeger.”

2 punten

“Het internet is sterk gegroeid en het web heeft sleutelrollen gespeeld in nationale politiek, maar in de toekomst blijft het democratisch empowerment waarschijnlijk beperkt.”

1 punt, het tweede deel van het antwoord is onjuist.

“Men verwachtte dat het web zou zorgen voor meer zeggenschap en politieke macht van burgers, maar dit blijkt niet helemaal waar. Het is nog maar de vraag of het de democratie bevordert.”

1 punt, het eerste deel uit het antwoordmodel ontbreekt.

Vraag 22

In de vraag gaat het over de houding die de gebruikers aannemen ten opzichte van de nadelen van internet en sociale media. In de kolomtitels van het schema keert het woord ‘nadelen’ niet terug.

Let op! Hierom is naar aanleiding van de examenbespreking een aanvulling op het correctievoorschrift verschenen. Zie:

<http://www.examenblad.nl/examendocument/2015/1/nederlands-vwo/aanvulling-op-het/2015/vwo/f=/VW-1001-a-15-1-c-A.pdf>

Leerlingen kunnen dus twee sporen volgen: 'de houding ten opzichte van internet en social media' en daarnaast 'de houding tov de nadelen van internet en social media'. Van belang is dat er een logisch verband is tussen kolom 1 en 2, per doelgroep.

Internetgebruikers

Spoor 1 volgens oorspronkelijk antwoordmodel:

Kolom 1: 'te' is niet nodig

Kolom 2: ook goed

- het idee dat men autonoom is
- (gesuggereerd) gevoel van autonomie
- Het idee dat ze niets kan gebeuren (zolang ze niets illegaals doen)

Spoor 2: houding tav de nadelen, zie aanvulling correctievoorschrift. Antwoorden in kolom 1 zoals 'nemen ze voor lief' of 'lief nemen' zijn ook juist.

Bedrijfsleven:

De houding van het bedrijfsleven was minder direct uit de tekst af te leiden. Uit het handelen van de bedrijven kan worden afgeleid dat men gebruik wil maken van de mogelijkheden.

Spoor 1: volgens oorspronkelijk antwoordmodel

Kolom 1: houdingelement tov internet, geen handeling

- Instemmend
- Erkennen de voordelen
- Ze willen er iets mee
- ziet er een markt in.
- Willen ook graag alles van de consument weten
- Willen er gebruik van maken

Spoor 2: houding tav nadelen, zie aanvulling

Kolom 1:

- ze gaan eraan voorbij
- willen niet dat er geen (inperkende) maatregelen worden genomen

Spoor 1 en 2, kolom 2:

- Ook juist is 'economische overwegingen' of 'economische motieven'
- 'positieve' hoeft niet genoemd te worden

Overheid: antwoorden van het correctievoorschrift gaan over de nadelen

Kolom 1:

Ook juist zijn:

- huiverig
- terughoudend
- huiverig om maatregelen te nemen

Niet juist:

- Angstig
- neemt geen maatregelen (is geen houding)

Kolom 2: 'vinden het lastig om wetten aan te passen' is ook juist

Vraag 25

Bij deze vraag krijgen leerlingen één punt per juist benoemd verschil. Een leerling die alleen een van beide tekstdoelen en een van beide doelgroepen juist heeft, krijgt dus geen punten.

De opmerking dat alles wat niet beperkt is tot een specifieke groep doelgroep goed kan worden gerekend, betekent niet dat alles juist is. Mogelijke alternatieve juiste antwoorden voor de doelgroep van de hoofdtekst zijn 'burgers', 'lezers van de Groene Amsterdammer', 'hoogopgeleiden', etc.

Niet juist antwoorden zoals: 'alle internet- en sociale mediagebruikers', 'internetgebruikers', 'het volk'.

In plaats van ondernemers zijn omschrijvingen als 'bedrijven', 'mkb', 'ondernemers die sociale media (willen) gebruiken', 'ondernemers die gebruik maken van het internet', 'medewerkers van bedrijven/ondernemingen/etc.' ook juist.

Niet iedereen op de vergadering was ervan overtuigd dat de hoofdtekst meer betogend dan beschouwend zou zijn. Desalniettemin kan op grond van het correctievoorschrift alleen betogend goed gerekend worden.

Vraag 26

Bij deze vraag kan alleen voor een volledig juist antwoord dat het maximaal toegestane aantal woorden niet overschrijdt, drie punten worden gegeven. Voor deels juiste antwoorden kan maximaal één punt worden gegeven.

Het 'wordt (ervoor) gewaarschuwd' uit het antwoordmodel is geen noodzakelijk deel van het antwoord, het staat immers al in de vraag.

Voorbeelden:

"In tekstfragment 3 is privacy iets van de ander, waardoor je in de problemen kunt raken, in de hoofdtekst betekent privacy mentale en fysieke autonomie / in de hoofdtekst betekent privacy eigen vrijheid van denken en handelen, veiligheid en geborgenheid."

1 punt, het tweede deel gaat over privacy, maar niet over privacyschending

"In de hoofdtekst hebben ze het over hoe bedrijven de privacy van de mens schenden en in tekstfragment 3 hoe bedrijven kunnen voorkomen dat ze die privacy schenden."

1 punt, het eerste deel is niet juist.

"In de hoofdtekst gaat het over de privacy van de burgers die aangetast wordt; in het tekstfragment over aantasting van de privacy van klanten."

3 punten

Tekst 3 – "Ik voel me veiliger dan op de snelweg in Nederland"

Vraag 28

Hoewel men kan twifelen aan het nut van deze vraag is antwoord D wel het minst slechte antwoord. (Op een campus vind je meestal geen containers en barakken, op een industrieel terrein vind je meestal geen kerkje, en voor 'ouderwets' staan er te veel moderne zaken...)

Vraag 29

Bij deze vraag kan alleen voor een volledig juist antwoord dat het maximaal toegestane aantal woorden niet overschrijdt, drie punten worden gegeven. Voor deels juiste antwoorden kan maximaal één punt worden gegeven.

Het onderdeel ‘de National Science Foundation’ en ‘optimale’ uit het eerste bolletje hoeven niet in het antwoord te worden opgenomen. ‘Je voelt je veilig’ is een voldoende antwoord bij het voordeel.

Alternatieve formuleringen van het nadeel zoals ‘het beperkt de onderzoeker’ zijn ook juist. Het gaat immers om de beperking van de mogelijkheden tot ontdekken/onderzoeken.

Niet juist zijn formuleringen zoals ‘het levert beperkingen op’, ‘het vertraagt, daardoor gaat het niet snel’ of ‘er is geen plek meer voor vooruitgang’.

Voorbeelden

“het voordeel is dat je veiliger voelt, het nadeel is dat er geen grote, avontuurlijke expedities meer worden ondernomen.”

1 punt. Het eerste deel is in orde, het tweede deel is niet juist: er worden nog steeds avontuurlijke expedities ondernomen.

“Het voordeel is de veiligheid, het nadeel is dat risicovolle ontdekkingen voorkomen worden.”

1 punt. Het tweede deel is niet juist, ontdekkingen worden niet voorkomen, maar wel belemmerd

“Het voordeel is de veiligheid. Het nadeel is dat er nooit een kruis had gestaan als diezelfde regels hadden gegolden.”

1 punt. Het tweede element abstraheert onvoldoende van het voorbeeld uit de tekst.

“Het voordeel is dat je veilig bent, het nadeel is dat er geen bijzondere ontdekkingen meer worden gedaan.”

3 punten

Vraag 31

Bij deze vraag kan alleen voor een volledig juist antwoord dat het maximaal toegestane aantal woorden niet overschrijdt, drie punten worden gegeven. Voor deels juiste antwoorden kan maximaal één punt worden gegeven.

Het is bij deze vraag niet helemaal helder of het spanningsveld in de vraagstelling betrekking heeft op de spanning binnen of tussen de beide tegenstellingen.

In de vraag staat dat zich voortdurend een spanningsveld voordoet. Op grond daarvan zijn alleen de antwoorden in het correctievoorschrift juist. Er zijn geen andere tegenstellingen die door de hele tekst heen voorkomen.

Onveiligheid kan ook worden geformuleerd als ‘gevaar’, ‘risicovol’, etc.

Niet juist zijn bijvoorbeeld:

Alles reguleren – zelf ontdekkingen doen

Onherbergzaamheid – antarctisch dorp

Onherbergzaam – veiligheid

Tekst 4 – Omstreden wetenschap

Vraag 33

De vierde zin is een verklaring en geen toelichting. Het licht namelijk niets toe, maar verklaart waarom/waardoor de controverses zo bitter waren. Alleen ‘verklaring’ kan hier dus goed worden gerekend.